

Advocaten op hun woord geloven?

Diana de Wolff

Onlangs werd in de DilemmApp van de Nederlandse orde van advocaten de vraag gesteld of je – in strijd met de waarheid – drie hele maanden aan verhinderdata zou opgeven als het belang van je cliënt daar evident om vraagt. De overgrote meerderheid van bijna honderd respondenten zou dat niet doen, maar 11% zou er geen probleem mee hebben en 14% zou het eerst eens overleggen met een collega. Advocaten worden op hun woord geloofd, zo hoor je wel eens. Maar zelfs een lijstje met verhinderdata kan blijkbaar korte benen hebben.

Voor de geloofwaardigheid van de beroepsgroep zullen hoe dan ook niet veel mensen de hand in het vuur willen steken. Twijfel aan de betrouwbaarheid van advocaten is van alle tijden. Juvenalis stelde tweeduizend jaar geleden al dat hun taak niet zelden neerkomt op veranderen in wit van iets dat zwart is. In de twintig eeuwen daarna zijn legio klachten geuit en grappen gemaakt over de eerlijkheid van de beoefenaars van wat wel smalend het op een na oudste beroep wordt genoemd.

Dat advocaten zich geloofwaardig moeten gedragen en de waarheid geen geweld mogen aandoen, ook niet in het belang van de cliënt, zou niettemin een *no brainer* moeten zijn. Zonder waarheid kan rechtvaardigheid niet bestaan. Het belang van een goede rechtsbedeling vereist dat de rechter niet op een dwaalspoor terecht komt, maar correct wordt ingelicht over alles wat voor

de zaak van belang is. Dat vergt nauwkeurigheid, oprechtheid en integriteit. En wie over dit soort deugden niet beschikt moet, zoals Joannes van der Linden in 1827 in *De ware pleiter* noteerde, ‘eene knaging in zijn geweten voelen, dat hij tegen beter weten zijne talenten besteed heeft, om het onregt over het regt te doen zegepralen.’

Maar de praktijk is zo simpel niet. Advocaten hebben een vertrouwensband met cliënten en horen geheim te houden wat cliënten niet willen openbaren. Schending van het beroepsgeheim is een misdrijf en tuchtrechtelijk laakbaar. De bescherming van de vertrouwelijkheid weegt, als het erop aankomt, zwaarder dan het maatschappelijke belang dat de waarheid aan het licht komt. Advocaten behartigen de gerechtvaardigde belangen van de cliënt zo goed mogelijk en hoeven die niet af te wegen tegen de belangen van de wederpartij. Een advocaat hoeft daarom bij onderhandelingen niet het achterste van de tong te laten zien en mag bepaalde feiten bagatelliseren of aandikken en gebruikmaken van hyperbolen, de ‘nijdig geworden waarheid’ in de woorden van de schrijver Khalil Gibran. Zo strandde bij het Hof van Discipline, de tuchtrechter voor de advocatuur, de klacht tegen een advocaat die had gesteld dat de wederpartij ‘al jaren bankroet’ was, hoewel dat formeel niet het geval was.

Wanneer schieten advocaten door? Dat is het geval wanneer de wederpartij of de rechter op

het verkeerde been komt te staan, bij het debiteren van leugens en halve waarheden en bij het klakkeloos voortborduren op valse informatie. Met dat soort praktijken belemmert een advocaat actief de waarheidsvinding. En dat heeft consequenties. Volgens een uitspraak uit 2013 van het Hof van Discipline zijn halve waarheden, daaronder begrepen verzwijging van relevante feiten, héle leugens. De advocaat in kwestie had meegewerkt aan een schijnconstructie en in dat verband opzettelijk gelogen in de rechtszaal. Hij werd geschorst voor de duur van drie maanden onvoorwaardelijk en zes maanden voorwaardelijk. Een andere advocaat, die valse stukken had opgemaakt om de wederpartij van zijn cliënt te duperen, kreeg in 2019 een schorsing voor de duur van twee maanden onvoorwaardelijk en twee maanden voorwaardelijk opgelegd. De strafrechter in Amsterdam legde een advocaat in 2020 een onvoorwaardelijke gevangenisstraf van zeven weken op. De raadsman had een valse verklaring en dito fax en verzendbevestiging opgesteld en deze stukken gebruikt voor een procedure. In een Bredase strafzaak kreeg een advocaat in datzelfde jaar zelfs een gevangenisstraf van 24 maanden, dit wegens het beïnvloeden van getuigen en de nodige andere, ernstige delicten. Zijn dit uitzonderlijke situaties van frauduleus gedrag, ook minder ernstig handelen of nalaten kan repercussies hebben. De tuchtrechter deelt met regelmaat aan advocaten een waarschuwing uit, bijvoorbeeld na schending van de substantiëringsplicht in een beslagrekest, wegens creatief plakken en knippen bij het overnemen van een document of omdat een advocaat lukraak het faillissement van de debiteur verzoekt en nalaat de door de crediteur gestelde steunvorderingen te verifiëren.

Tussen wat wel en niet toelaatbaar is, bevindt zich een grijs gebied, waar advocaten schipperen tussen partijdigheid en een onafhankelijke, integere opstelling. Daar kunnen te stevig voor de borst gehouden kaarten neerkomen op een verwijtbare verzwijging en kan het aantrekkelijk zijn om een exhibitieplicht te vervullen door met de speld de hele hooiberg in het geding te brengen. Ergens in die grijze zone kan het schetsen van een alternatief scenario in een strafzaak omslaan in misleiding, het *framen* van de wederpartij in een burengeschil in karaktermoord.

En daar kan ook iets simpels als verhinderdagen opgeven zomaar een knaging in het geweten van een advocaat opleveren.